

646.

БІБЛІОТЕКА

Наукового Товариства імени Шевченка
у Львові

Знак: ~~640~~

III. II.

Inv. 760

41240
06

ПРАВДИВІ ПРИЧИНЫ

646

для якихъ упаде у насъ

ЧИНЪ МОНАШІЙ СВ. ВАСИЛІЯ,

освѣтлені

О. ОБАЧНЫМЪ.

Накладомъ редакціи „Батьківщини“.

Л Ъ В Ъ В Ъ 1882.

Зъ друкарні Товариства імени Шевченка,
підъ зарядомъ К. Беднарського.

282У (с47.74) (049)

1.20 р.

БІБЛІОТЕКА

Наукового Товариства імени Шевченка

у Львові.

Знак:

~~1389/2 477.646~~

III.

VI II I
Завдання

ЛВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА

АН УРСР

№ И-13951

Трудно не признати, що нашому краєви новѣйшими часами починають дѣставати ся деякі высокі взгляды и опѣки. Правда! що не всѣ то найживотнѣйші интересы краю нашего однако обнятї тыми взглядами! не до всѣхъ версть, зъ якихъ складає ся соспѣльнѣсть того краю, прикладає ся однака мѣра тыхъ взглядѣвъ! а що до правныхъ жадань, до потребъ національныхъ двохъ народѣвъ, складаючихъ населене того краю, то для насъ, Русинѣвъ, ащликує ся та мѣра взглядѣвъ лише въ безмѣрнѣйшій негациї, такъ що, коли польска народнѣсть досуджує ся всякого можливого взгляду, то Русины лишаютъ ся всякого взгляду. Но скажѣмъ выразнѣйше! Взгляды и опѣки дѣстають ся головно польскому паньству (чи его кліентелѣ), котре у насъ фактично ще и до теперъ, якъ бы то й не дивно въ очахъ цивилизованого свѣта выглядало, яко єдиний чи властивый репрезентантъ польскости выступає и трактує ся.

Но найсвѣжшій частъ показавъ намъ щось въ тѣмъ взглядѣ нового, ѡдмѣненого. Маємо до занотованя фактъ, що и интересамъ не специфично польско-паньскимъ починає дѣставати ся певна увага.

Въ мѣсяцяхъ Серпню и Вересню сего року ѡдбувавъ министерїальный делегатъ, профессоръ Геке, подорожъ по Галичинѣ, въ цѣли, щобы здати справозданє що до стану худобы въ нашѣмъ краю. Заданє делегата не було симъ разомъ, щобы оглянути тѣлько паньскї оборы и погратулювати, де но можна, вельможнымъ годѣвникамъ худобы осягненихъ ними результатѣвъ, — але такожъ розглянути ся и въ станѣ худобы хлопков, чи якъ то кажутъ, громадской! Но, якъ рускї хлопны мають ще — на диво! — якусь худобу, то конечно мусѣла и та худоба поднасти подъ обсервацию министерїального делегата. А беручи *pars pro toto* т. є. рускихъ хлопѣвъ за народъ рускїй (що прецѣ зъ нерѣвно бѣльшимъ правомъ учинити можемо, якъ тымъ, зъ якимъ польска шляхта выдає себе за польскїй народъ), — мали бъ мы Русины до занотованя фактъ, що и нашимъ (економичнымъ) интересамъ досудила ся певна увага, котра дѣстала ся на разѣ: рускѣй худобѣ! Не есть вже то взглядъ? Не особливше то зъявиско и зъ иншою стороны? Прецѣ маємо мы щось завдячувати Полякамъ! О! такъ! о! певне що такъ! Бо коли бъ не пань-Поляки, наша руска худоба не видѣла бы певне министерїального делегата.

Такъ маемо и початокъ високихъ взглядовъ на насъ. Але и не конецъ. Щасливѣ продовжене наступае заразъ, тогожь самого Божого року, въ томъ самомъ мѣсяцѣ Вересню. О то правдѣ благословенный той мѣсяцъ Вересень. Не даремне нашій люде называютъ его Майкомъ. Видно, якъ въ нѣмъ цвигуть (никлі! никлі! правда! и невеній) цвѣты нѣбы то рускій надѣи!

Зъ иншого боку, зъ иншой найвысшой, но рѣвно для насъ децидуючої сѣры дѣстае ся намъ взглядъ иншой натуры! То вже не взглядъ якуму хочъ бы и такъ животному экономичному нашому интересови, то взглядъ намъ самымъ, одной интегральной, хочъ и невеличкѣй, частцѣ нашего народного организму! Нашъ Высокопреосвященный Митрополитъ дѣстае приказъ зъ Риму, щобы здавъ справу зъ стану нашего Чину монашого св. Василя. Въ skutокъ чого нашъ Высокопреосвященный ѡдбуае визитацію каноничну всѣхъ монастырѣвъ тогожь чину, якъ зазначено на передѣ, въ преблагословенномъ мѣсяцѣ Вересню! Чи не есть же то рѣвно взглядъ зѡ стороны Престола Римского, таке интересоване ся нашимъ Чиномъ св. Василя, репрезентуочимъ у насъ едино черництво? Незаперечно.

То суть тѣ два взгляды, дѣставшій ся намъ въ томъ недавномъ часѣ. Мизерній они въ собѣ, такъ дуже мизерній, що не заслугували бы въ иншомъ роцѣ на назване взглядѣвъ, хутѣйше на що иншого. Прецѣнь то тѣлько голі теоретичній информации о котрыхъ не знати навѣтъ, чи будуть они мати коли небудь и яку то практичну донеслѣсть! Але зѡ взгляду на наше положене, въ якомъ находимо ся, въ томъ нашомъ опущеню, при якомъ мы давно ѡдвыкли ѡдъ всякихъ увзглядненъ, а привыкли до всякого неувзгляднюваня насъ, набирають и такі взгляды важности. Не дивота, що мы такому особлившому зъявискови небувалого увзглядненя насъ, съ цѣкавостею придивити ся хочемо. Возможымъ есть, що таке придивлене ся ближше, отворитъ намъ очи и научитъ насъ, якъ мы и таке мизерне, теоретичне увзгляднене, нѣмъ оно въ якій небудь способъ практично дозрѣе, скоро, розумѣе ся на своій ладъ, практично выкорыстати маемо.

Но нѣмъ мы приступимо до ѡбъясненя сего предмету, мусимо сповнити передъ тымъ особлившій а такъ конечный обовязокъ. Мусимо, якъ найсердечнѣйше просити нашихъ пречестныхъ Читателѣвъ, особливо Преподобныхъ Лиць Чину св. Василя о ласкаве извинене нашего способу трактованя предлежачої справы.

Мы введемо ѡба факты згаданныхъ взглядѣвъ разомъ. Мы будемо ихъ аналогизувати. Такъ якъ бы они однакого предмету дотыкали, на однакомъ субстратѣ збували ся! Цѣлкомъ узасаднена причина, щобы образити ся такимъ поступкомъ. Мы самій чуемо то якъ найдоткливѣйше. И въ иншихъ обставинахъ мы бы собѣ щось подобного николи, прениколи не позволили, не тѣлько, щобы такъ грубо не дотыкати згаданныхъ лицъ, но для самой гѡдности печати, для пошанованя внеслого завданя поважной пу-

блицистики. Но тутъ мы то зроби́ти приневолені. Та конечнѣсть не выплывае зъ насъ самыхъ. Та конечнѣсть выплывае, поминувши той хронологичный порядокъ, въ якомъ тѣ факта збули ся, зъ часу самого, его усposобленя для насъ, котрый такихъ дикихъ играшокъ зъ нами собѣ позволяе... Тутъ мы его зловили на горячѣмъ учинку. Примусимо его признатися до всѣхъ збыткованъ ся надъ нами...

Тодѣ окаже ся, якъ мы цѣлковито не винуваті за таке ображене! Часъ, нынѣшний часъ той насъ ображае, страшно ображае... Або може и онъ нѣ?!.. Экажи ты добре сотворѣне, ты Ru-sinku Vožu, може ты вже такъ заправивъ ся въ покорѣ, що тебе вичимъ а ничимъ образити не можна?!

Теперь вже спѣшно вертаймо ся до нашего предмету!

Отже та дика аналогія фактѣвъ!

Высокимъ сферамъ потреба дѣзнати ся о нашѣмъ станѣ: свѣтскимъ о станѣ экономичномъ одной галузи, духовнымъ о станѣ духовномъ певной категоріи. Чи бракъ имъ цѣлковитый такой вѣдомости? О! то було бы сумно, дуже сумно на всякій способъ! Але такъ зле не есть! Они его знали и до теперь. Не такъ то знали, якъ коли бы були потягали свои інформаціи зъ самого жерела, або коли бы були выслѣджували его на мѣстци, — але знали его убочно, знали его зъ консеквенцій! свѣтскій высокій сферы знали, що достава домашной худобы на великій торговельный пункта зъ Галичины есть якъ бы ніяка, и що тутъ доставлялося, то була худоба, сирѣ ваджена зъ чужихъ краївъ тутъ опашена, но то таки не малыми господарями, не хлопцами! Духовній сферы знали знову, що наші Василяне такъ тихо собѣ сидять, мовъ въ Бога за дверима, вѣины съ нікимъ не провадятъ и ніякими великими справами головы собѣ не завертають!

Чого жъ хочуть высокій сферы ще больше до вѣдати ся? Богато. И такъ: Чи тѣ консеквенціи, о якихъ они знаютъ, суть якимъ припадковимъ обявомъ, якоюся стагнацією часовою, кешскимъ розраженемъ, злымъ ужитемъ силъ. — чи суть они природнымъ выплывомъ того стану, въ якомъ мы дотычно тыхъ справъ находимо ся? А коли то послѣдне мае мѣстце, який есть той фактичный станъ? О томъ треба докладно, наглядно перевѣдати ся!

На що потреба высокимъ сферамъ тыхъ вѣдомостей? Чи на то, чтобы намъ якъ найскорѣйше допомочи, чтобы мы стали въ одной справѣ экономично розвинені, а въ другой духовно крѣпкіи? якъ то и допускати, чтобы они того не хтѣли? Певне и того хочуть, но не въ першѣмъ плянѣ. Передъ всѣмъ хочуть они щось иншого. Зъ консеквенцій нынѣшного стану, мають они велику причину бути не задоволені. Такой станъ нашъ имъ не

на руку. Имъ треба инакшого нашего стану, а то такого, котрый бы имъ бувъ придатный до ихъ потребъ, до ихъ плянѣвъ, чи то экономичныхъ, чи то духовныхъ... Свѣтскимъ сферамъ треба, щобы и мы той недостатокъ, чи той убутокъ, якій черезъ переведене въ жите уставы, забороняючої довѣзъ худобы зъ заграницѣ, — на торгахъ худобяныхъ конечно окаже ся, члмъ скорѣйше покрывати допомагали. Римскимъ сферамъ треба знову, щобы и мы, коли для миссиі широкой католицизму на заходѣ такъ якъ бы замкнула ся дорога, для новой миссиі на всходѣ, своими силами причиняли ся, имъ треба мати зъ насъ и mezi нами милицію духовну, якою нѣхто нишій у насъ не може бути, якъ Василяне. Такъ треба отже высокимъ сферамъ конечно и докладно перевѣдати ся: Кѣлько и въ нынѣшнѣмъ станѣ mezi рускими хлопамы, що й такъ прецѣ мяса нѣколи не ѣдять, для тыхъ Нѣмцѣвъ чи кого тамъ, що безъ мяса и одного дня жити не можуть, той худобы роздобути буде можна? А знову: Кѣлько mezi такими Василянами, якъ они є, той военной способности выкликати дасть ся, щобы єи для духовно-милитарной экспедициі съ певнымъ skutкомъ спожиткувати можна?

И вже довѣдано ся, и що довѣдано ся? О томъ очѣмъ знало ся напередъ, но що результатъ выпавъ трохи яскравѣйшій: довѣдано ся о страшнѣмъ упадку! Такій результатъ вѣдомый намъ принаймнѣй що до згаданой справы экономичной. Духовній сферы, прочуваючи такій ставъ дотычно своей ихъ обходячей справы, поставили вже зъ горы и пытане: для чого такій упадокъ? Свѣтскій сферы, о кѣлько намъ вѣдомо, не дали такого препоручена своему делегатови. А прецѣ таке пытане есть пѣсля нашего суду, въ сѣй справѣ кардинальнымъ, коли таке довѣдане ся яку небудь корысть принести мае. Хочь зъ другой стороны есть оминене такого ессенціонального пытаня для насъ зрозумѣлымъ. Чи були згаданій высокій сферы въ можности ставляти таке пытане: для чого такій страшный упадокъ худобы у насъ? Коли они все зробили, що не було можна, щобы такій упадокъ спровадити! Несправедливе, съ тяжкою кривдою для громадъ ѣдбувше ся залагоджене справы сервитутовой дотычно пасовискъ, — позволюване або дивлене ся черезъ пальць на то, якъ ставы спускаю, якъ тысячи и тысячи моргѣвъ корчовано, що все ѣдберало вохкѣсть землѣ и уменьшало въ припераючихъ околицяхъ выдѣтнѣсть сѣножатей, отже ѣдберало нашу худобѣ, ѣдъ чого она мизернѣла и рѣдла? И то все коли? Нѣмъ що небудь черезъ ѣдповѣдній розпорядженя, чи теоритично черезъ заведене шкѣлъ господарскихъ, чи практично, черезъ примусъ але и улешчене утримуваня насѣнникѣвъ, або черезъ змѣны въ экономичныхъ обставинахъ якъ черезъ коммасацію Грунтѣвъ для заведеня иншого, рационального способу господарованя зроблено! Результатъ пѣсля того всего не мѣгъ выпасты инакшій, якъ тѣлько такій, що: худоба до половицѣ, а въ иншихъ мѣстцевостяхъ ще бѣльше зрѣ-

дїбла, що то, що заховало ся, вийшло марне, ввяде, нерозвинене, на всякій хоробы наражене, — що то нанесло ще инший утраты, именно що худоба тепер не пасеся чередою, но дорослий, котрий прецї якесь инше заняте въ господарствї бы могли за той часть мати, нещасливу худобину на шнуркахъ по ровакъ водити мусять, щобы ея попасти!... По такомъ невеличкѣмъ образї, будуть, здає ся, и результатъ и причины кождому, хто того шукає, ясны и зрозумїлы.

„Якій суть причины такого упадку?“ Се те пытанє друге въ тѣмъ родї, що поставлено не скрыто, а явно зѣ стороны Престола Римского въ справї стану нашого чину ОО. Василянъ и вложено яко конечну задачу до порїшеня въ препоручене, дане нашому Высокопреосвященному. Якъ порїшене зѣстало такє пытанє нашимъ Высокопреосвященнымъ, доси о тѣмъ не знаємо. То тѣлько знаємо на певне, що цїлого зглубленя такого пытаня, освѣтленя всѣхъ его сторѣнъ, такого освѣтленя, щобы и цїлый той свѣтъ духовный, до якого такє пытанє пѣсля своего предмету належить, въ цїлѣй ясности своихъ духовныхъ фарбъ, своєї духовной самостѣйности, оказавъ ся, зѣ той стороны сподѣвати ся, було бы даремнымъ. Слабе освѣтлене, старанне оминане дражливыхъ сторѣнъ, якъ оно єсть недѣступною власностею всѣхъ того роду официальныхъ рефератѣвъ, мусяло ще конечно примѣшати ся въ такѣмъ справозданю съ певною дозою политичной абстиненци съ наддаткомъ льяльности, при такъ въ рещтѣ звуженыхъ рамцяхъ для можливости широкого помѣчаня. Мѣй Боже! При добрыхъ обѣдахъ — приємахъ (босьмо переконанїй, що нашї ОО. Василяне, хочъ якъ бы упавші, на тѣлько ще розумїли ся на етикетѣ, щобы яко тако своего високого Гостя — Визитатора погостити) при ораціяхъ и тоастахъ, а тымъ бѣльше при иллюминаціяхъ, транспарентахъ, тріумфальныхъ брамахъ и т. д. якъ то можна якїй упадокъ, колы бы и бувъ, помѣчати? де часъ надъ тымъ застановляти ся?

А прецї такє основне высвѣтлене сего предмету єсть найконечнїйшимъ, не тѣлько на справу саму, але и на тї сферы, котрї того домагають ся. Прецї єсть то справа самого центра религїйной души, въ якѣй всяке затемнюване, або всяке положичне освѣтлене не тѣлько не єсть на мѣстци, але єсть просто недоволенимъ, бо то справа въ котрѣй „тѣмы“ не може бути „ни єдиныя“. А тутъ ще розходить ся о цїлый свѣтъ окремый, о цїлый нарѣдъ, о одинъ живый членъ, котрый має свои особнїй функци, свое особне призначене, въ тѣмъ великѣмъ святѣмъ организмѣ, котрый называє ся Церквою. Вияснити вже разъ съ цїлою отвертостею тї функци, выложити те призначене, черезъ якїй религїйный духъ народу нашого може єдино для щасливого взростаня и скрѣпленя того организму Церкви причиняти ся, не значить то подати и высокимъ Римскимъ сферамъ найприроднїйшїй спосѣбъ до рукъ, щобы черезъ невластиву апли-

кацію певнихъ, неприроднихъ духовнихъ чинностей до нашего организму душевного одъ неминучої застої тогожь, якъ безпосередно, а себе яко посередно интересованихъ разъ на все охоронили?

Колижъ мы після того зъ своєї сторони до освітлення питання: „які суть причини и якого упадку Чину Монашого св. Василя у насъ?“ яко до властивого нашего засѣданя приступаємо, то не хочемо нічого бѣльше якъ сповнити глубоко релігійный народный обовязокъ для добра Церкви святої и народу нашего!

Що єсть, після Римского розумѣня, упадокъ певного Чину монашого? а що таке може называти ся неупадкомъ? Що єсть, отже після того Римского розумѣня упадокъ Чину св. Василя? а що бы бувъ неупадокъ? Що знову єсть, після нашего розумѣня, упадокъ нашего Чину Василянъ? и якъ бы представлявъ ся его неупадокъ?

Поправдѣ цѣлый лабирантъ питанъ: якъ же зъорієнтувати ся въ нихъ?

Беремо собі для того за провѣдника певный чинъ Монашій латинскій, розумѣє ся такий, котрый досыть идентичный образъ такъ що до свого монашого Уставу, якъ и що до дѣяльности своєї представляє, отже зъ тыхъ звычайныхъ Монашихъ чинѣвъ, зъ якими такъ часто здыбаємо ся, не потребуючи ихъ и именовати. Досыть що то ані строгі Траписты, ані навѣть босі Кармелиты, не ѡддають ся спеціально ані догляданю хорыхъ, ані нацѣ молодежи.

И якъ же они представляють ся?

Не ходять босі, ні обдерті, не голодують, не пьють зъ засады тѣлько воду, не сплять ані на каменю, ані въ трумнахъ. Выглядають, дякувати Богу красно, здорово. Молять ся, идуть до костеля, коли прійде на то часъ, потому до рефектарѣвъ, коли также настане той часъ. А дальше сякъ-такъ перебивають ся вже черезъ тяжкій день. Правда не ходять они до театрѣвъ, на концерта, але вже вдома старають ся зробити собі які тамъ пріятности, що дають ся якось то зъ уставомъ погодити. Часами, часами позволять собі які тамъ выбрыкъ по за правило, — но звѣсно: „никто же безъ грѣха, токмо одинъ Богъ“. О якѣсь особлившій дѣяльности науковѣй, о якѣсь особлившѣмъ впливѣ на сусѣдильность, — нічого такого о нихъ не чувати.

Чижъ они черезъ то упавшій? Бодай зъ духовной сторони ніхто съ такимъ судомъ надъ ними не виявивъ ся, и при-

найми́й имъ зъ такои причини якій Визитаторъ ad hoc не докучає. Отже, отже: они не упавші.

Алежъ нашій Василяне те саме роблять. Чомужъ они мають бути упавші? Онижъ прецѣ можуть выказати ся надвышкою звычайной монашои дѣяльности! Они въ деякихъ мѣсяцяхъ утримують школы головній, мають до якогось часу свою нижшу гимназію. До того; ихъ теперѣшний репрезентантъ чоловікъ не простой интеллигенціи, професоръ Университету, Достойникъ Академичного сенату! Чому они упавші?

Що они такъ смачно не ѣдятъ, або такого доброго вина не пьють? Алежъ то прецѣ не одъ того походитъ, щоби они того не потрапили або не хотѣли? *Stat voluntas pro ratione!*

Отже тому: що они бѣдні? Алежъ бо убогость не повинна служити за доказъ ихъ упавшости. Убогость се прецѣ головній признакъ того монашого жита, котре не хоче ѡдавати ся надмѣрному: „попеченію житейскому.“ Такъ! такъ певно! но тѣлько по теоріи. Въ практицѣ рѣчь инакше ся має. Въ Римѣ таки того не люблять, якъ котрый зъ такихъ звычайныхъ (не тыхъ строгихъ аскетичныхъ) чинѡвъ монашихъ єсть убогій, бо нѣбы то не пасує имъ до певного правила. Звѣсно за бѣдного то й свѣтъ забуде. И на чѣмъ въ рештѣ трудити ся? А трудити ся потреба. Коли бы вертограды обширні... а то вже инша рѣчь. Тодѣ вже є на чѣмъ трудити ся въ такѡмъ виноградѣ (*porta bene* — не Христовѡмъ). Въ бочки точити, въ фляшки наливати, пакувати, розсылати по свѣтѣ. Абожъ то не трудъ? А то не трудъ выпорожнити тѣ повні бочки, що въ дома („достойнѣ дѣлатель луды своея“) позѡбтавали ся? А слава зъ того? цѣлый свѣтъ знає за такіи монастырь, що продукує такіа а такіа то латунки вина! А Василяне чимъ выказали ся передъ свѣтомъ? якимъ трудомъ? Не кажемо вже за вино, — але хочъ бы одинъ латунокъ ликеру, або хочъ такъ якогось особного приправленого и дистильованого росоглису по свѣтѣ зъ етикетой: „*Basilianer*“ (або може зъ италіянська „*Basiliano*“ розходивъ ся.., була бы слава доказъ неунавшости! А то ані одинъ, хочъ бы одинъ!

О! Василяне! вы упавші, вы страшно упавші!

Такъ то одинъ признакъ ихъ упавшости. А якій же жъ дальшій? Чи може той, що ихъ такъ мало? Деь то той!

Чи тутъ бы масса, а не якѡсть индивидѡвъ, належачихъ до якогось монашого чину, становити мала истоту ихъ жита, доказъ ихъ неунавшости? Чи тутъ также мало бы знаходити свою аппликацію право природы, що малі силы разомъ дають велику силу, отже що слабій, незначній моральности чи религіиности становлять разомъ одну велику моральность або религіиность?

Такъ оно щось выходитъ по Римскому розуму!

Римска церковъ має кольосальній, чудній, свято моральній институціи и корпорации, такихъ, якихъ даремне у иншой шукати:

институція релігійній для опіки хорыхъ, прокаженихъ, изверженихъ, институція для сиротъ, старцѣвъ, калѣкъ, институція для засудженихъ и одоудженихъ, дикихъ. Признаками ихъ дѣяльности наповнений цѣлый свѣтъ. Кто має очи „еже видѣти“ а уши „е жи слышати“ той ѣй того ѳтмовити не може, но мусить еи зъ того взгляду подивляти, обожати. То еи свята, непорочна слава.

Але Римска Церковь має и инші институціи: нѣбы якійсь грубий массы, автоматы, безъ духа и жита, Римска Церковь має и корпораціи непевнїи, зрадливїи корпораціи, назбытку рухавїи, зъ святостею по верха, а въ внутрѣ повнїи хитрости, перебѣглости, переворотности.

Выходило бы, що она въ духовномъ взглядѣ представляе той великій дѣмъ, за якїй згадуе Апостоль „Въ велицѣмъ дому не точїю сосуды злати и сребряни суть, но и древяни и глиняни, и ови убо въ честь, ови же не въ честь“ (II. Тим. 2. 20). Римска Церковь представляе неправдѣ те трианциональне велике господарство, де все має бути, чи оно здале до чого чи недалеко. Она хоче импонувати массою, воювати массою. Отже ѣй потреба массы. Не приносить она корысти, але есть — еи видко — она заваджае. Есть же отже завше духовный: „Kanonnenfutter“.

Но мы не Римска церковь*). Мы не велике господарство. Мы малый дѣмъ. Чи для того вже мы бы не мали мати свого назначеня духовного? О нї! „Не бойся малое стадо: яко благоизволи Отець вашъ дати вамъ царство.“

Наше господарство се тихе, прости, огрядне, интензивне, гармонїйне, съ глубокимъ ладомъ, въ котромъ все знаходить свое властиве назначене, и его сповняе.

Нї Римска нетолеранція, нї Римска насильнѣсть, нї релігійнїи блихтры, нї поверховна святѣсть, нї облуда моральна, фалшъ и хитрѣсть не пристали намъ.

Намъ не треба нї релігійныхъ пенѣковъ, нї моральныхъ гнилыхъ колодъ. „Всяке древо, и же не творить плода, сожигаемо и въ огнь вметаемо.“

Намъ не треба грубыхъ релігійныхъ массъ. Намъ не треба стану монашого яко такого. Намъ не треба умундурованыхъ легїи, нї полициї зъ монаховъ, нї милициї...

И тѣлько тымъ, що Василяне заразили ся почастї тымъ духомъ, тѣлько тымъ однимъ можуть они назвати ся упавшїи!

Якїжъ причины такого упадку? Перейдѣмъ ихъ за порядкомъ, починачи ѳдъ тыхъ, що склали ся на упадокъ Василянъ въ Римскомъ разумѣно, якъ и въ нашомъ.

*) Коли мы кажемо: Римска Церковь, — руска Церковь, — то се пѣлкомъ не означае розрѣжене догматичне, якъ окаже ся нижше — се названя окремыхъ складовыхъ частей Церкви въ ихъ конкретномъ, историчномъ вывѣѣ.

Що за причина: що Василяне бодат? що ихъ мало? Хто тому виненъ?

Есть ся въ правѣ сякѡмъ-такѡмъ зъ Римской стороны допытувати и за такую причину? Хто инакшій спровадивъ такий станъ упадку, якъ не Римска Церковь? Не було то те хищне Римске духовне жолдацтво („ксендзы Езуиты“), котре въ службѣ той то Римской Церкви*) одобрано такимъ Василянамъ ту потребу поживу, той засѡбный и впыловый станъ руской народности, оставляючи имъ едино тѣ засобы, якѣ мѡгъ подавати бѣдный, безпомѡчный людъ? А коли позбавлено вже разъ такихъ Василянъ силы притяганя, яку дае матерiальный засѡбъ, що за диво, що тыхъ Василянъ ставало що разъ менше? Не значить то одобрати комусь зъ подъ носа хлѣбъ чи страву, — и потому пытати ся: чому ты не їси — або ущупляючи комусь чимъ разъ потрѣбне поживлене, пытати ся: чому ты такий марный (подбiтъсенько: якъ дивуютъ ся: чому наша худоба така мизерна? и чому такъ ей мало? коли їи одобрено пашу!)?

На такую рунну матерiальну (упадокъ въ Римскѡмъ змыслѣ) наступила руина моральная Василянъ, упадокъ въ значеню рускѡмъ.

Вѣдома се рѣчь, що Василяне за панованя Польщи не нажили собѣ въ нашѡй исторiи особлившой народной славы. Причина тому така, що они даючи легкiй приступъ до себе елементови польско-шляхоцко-езуицкому, котрый пошивши ся въ плащикъ руско-церковный, тымъ безпечнѣише мѡгъ интересови польско-езуицкой политики служити, наражали интересъ руского народу. До того злучайного, поверховного одступства одъ народнои програмы долучило ся друге ессенциональне.

Василяне, зараженi Езуитами, стали по малу почувати ся

*) Публицистичне завдане нынѣшного письма не позволяе намъ подробно занимати ся дотычными историчными фактами, — бо бы то насъ завело за далеко. Оставляемо се для иншой працѣ, въ котрой исторична дѣяльнiсть Римской Церкви вглядомъ насъ подробно освѣтена буде. На томъ мѣсци изводимо собѣ тѡлько ту увагу. Нашѣ историки, представляючи часы военныхъ (духовныхъ) нападѡвъ и гвалтѡвъ польскои (Римской) Церкви на нашу, вырываютъ, очевидно, факты, а гублятъ зъ очей що найважнѣишiй. Такой образъ историчный мусить выйти замгленый. Такъ кажутъ: Русины злучили ся зъ Римскою Церквою на подставѣ обезпеченя правъ руской Церкви. Папы Римскiй буллами огварантували права нашего обряду. Езуиты (и ними инспирована политика Польщи) в се те знехтували. Ну! добре. А хто то в тѣ Езуиты? Чиля креація? Не Римской Церкви? Въ чѣмъ имени бдбували они ту свою загладну миссию супротивъ насъ? Въ власнѡмъ? Не лежала така миссия заедно в ихъ назначеню, въ ихъ ролѣ природнѡй, ихъ институтнѣй, усанкционированнѣй Церквою Римскою? И коли они ся въ томъ припадку выконували, не було то по мысли той Церкви, по ей одобреню бодат тихцемъ, а певне що не противъ ей волѣ? А годѣ що означаютъ тѣ освященный постановы, тѣ буллы, гварантующiй права нашон Церкви и Обряду якъ не простѣй, вымушенѣй, хвилей конкессии? Що означае та дволицевость, та перечнѣть засадъ и чину въ томъ припадку той Церкви, що такъ безвзглядна въ перепровадженю своихъ засадъ? То належить докладно освѣтити!

яко стисло одграничена духовна корпорація, яко духовно-воєнний станъ, духовна милиція, котра съ военнымъ кодексомъ въ рукахъ, стала переводити духовну воєнну акцію (пропаганду), хочъ якъ не багато зоставало ся їй для того поля. Школы, типографіи, впливові мѣсця въ Гієрархіи, все то мало ставати для нихъ потребнымъ арсеналомъ.

Но помимо того не можуть Василяне повелпчати ся якимись особливими щасливими результатами, осягненими въ тыхъ часахъ, бодай бы въ томъ напрямку. А за всѣ нещасливі стає той одинъ: они сироневѣрили ся призначеню, почиваючому на рускомъ чернецтвѣ.

Яке жь то призначенъе?

„Преподобный,“ то названъе, яке Церковь наша голвно и властиво прикладає до тыхъ истотъ, що посвятили ся монашому житю: то слово говорить за цѣлу рѣчь. Оно значить: Одбитъе, увидатненъе, скупленъе релігійной мысли въ собѣ! Статечне, а тихе и гармонійне добиване ся релігійного идеалу. А такъ свѣтъ въ собѣ (хочъ и не для себе), — але не собою! Цѣль въ собѣ (хочъ не выключно для себе), — но не собою! — И така мораль: згѣдна зъ релігійною мыслею, зъ релігійнымъ идеаломъ, прикладна до такого духовного свѣта, одповѣдна до такои душевной цѣли. Отже ніяка така цѣль, для котрой всѣ средства були бы однако добрі, и ніякі средства, котрі потребували выманювати цѣль. Ніякі средства цѣлями и ніякі цѣли средствами. Жадныхъ переконанъ и пляновъ, зъ якими бы скривати ся потреба (*Restrictio mentalis*).

А ясне, чисте, якъ скло, гармонійне зъ собою, скуплене въ собѣ, релігійне жите, — то есть призначенемъ нашого чернецтва.

Отже ніякі релігійні воїны, напады, заборы, насильні пропаганды и навертуваня.

Чи таке повыше призначене наші Василяне простою, прикладною побожностею на ладъ пастырѣвъ Вееелемскихъ, — чи високою контемпляцією на ладъ „волхвѣвъ“ сповняють, то рѣчь обоятна.

Но такому голвному призначеню не перечні подрядні призначеня. Василяне можуть займати ся працею коло господарства, можуть утримувати школы. Но се знову лише спеціальні призначеня, силываючі гармонійно до голвної цѣли, релігійно-морального житя. Но въ жаднъ способъ не средства до якихъсь посторонныхъ цѣлей, до розвиненя силы и выльву.

Василяне за цѣсарства Австрійского до половины сего столѣтя представляють поправдѣ образъ дѣяльности, яко-тако схѣдной съ ихъ призначенемъ. Подыбати межи ними сильныхъ релігійно-контемпляційныхъ духѣвъ. Ихъ гімназія въ Бучачу есть взоровымъ институтомъ, не тѣлько ривализующимъ съ такою институцією Єзуптѣвъ въ Тернополи, но и перевысшающимъ ея, —

тільки може съ такими хібами педагогічними, які лежали въ тогдѣшній методѣ вихованія (Prügelperiode).

Зъ настанемъ еры конституційної загальною, а розбудженемъ нового жита народного у Русинѣвъ спеціально, Василяне починають тратити на духовній силѣ. Бачимо такі проявы. Жите монаше не доставляє такого притягу, щобы оно що разъ то новими силами було заступлене. И такими скупими прибутками управляє не такъ простый принадокъ, а особливый обставины. А що частѣйше лучае ся, то есть то: що люде молоді вступаютъ до монастыря, ѳдбувають новиціятъ, пробувають якійсь рѳкъ въ монастырѣ, но зручно ѳдтягаютъ ся ѳдъ зложена монашого шлюбу, и чекають, щобы имъ перебути небезпечній часы войсковою службы, выкрутити ся черезъ ще небезпечнѣйшу матуру, а потому разъ на все розпрощати ся и зъ монастыромъ и зъ цѣлымъ монашимъ житемъ. Такихъ еко-Василянъ досыть часто подыбати можна межи нашимъ свѣтскимъ, рускимъ священствомъ.

Щожъ означають тѣ проявы? Що мы жите монаше не дуже поважаемо? Нѣ! противно! що мы его не легковажимо. Що мы зъ нимъ ані жартувати ані фаринничити не хочемо.

Що мы, коли маемо бути монахами, то хочемо ними бути не зъ писаного чи друкованого правила, но зъ правила ѳдбитого на нашѳмъ житю!

Що у насъ чернецтво не якій небудь станъ, де приватній стороны жита не входятъ въ рахунокъ. Що се не заняте якась, ані якій способъ до жита, но се саме интензивне, религіійне жите.

Що те жите не почивае въ масѳѣ, но въ религіійной силѣ дотычныхъ индивидуѳвъ. Що намъ не ходитъ о то: кѳлько мы ихъ маемо тыхъ монахѳвъ? но якихъ мы ихъ маемо? И що лѣйше намъ не мати ніякихъ, якъ якихъ небудь.

Що у насъ, хочъ бы не знати кѳлько поодинокихъ мизерныхъ религіійныхъ — моральностей, становлять разомъ нічого бѳльше, якъ одну, велику моральну мизерію!

Що все разомъ взявши, ясно стверджае, що наша свобода, наше самопочуте народне, веде насъ не до надужитъ моральныхъ, но до свѳбѳдно-моральныхъ, отже едино морально вартныхъ дѣлъ и институтѳвъ.

То есть той великій роздѣлъ, якій насъ дѣлить зъ Римскою Церквою, роздѣлъ религіійныхъ думокъ, роздѣлъ религіійныхъ максимъ.

А такъ мы въ шизмѣ? Смѣшно. Въ религіійно-догматичнѳмъ взглядѣ (но ніколи въ змыслѣ якои политичной партіи) мы католики, лѣйшій, якъ тѣ що е въ Римѣ. Мы католики, не тому, що такъ въ Римѣ хочуть, но тому, що мы инакшими бути не можемо. Мы католики, бо мы вѣримо: „въ едину, свѣту, соборну, Апостольску Церковъ“, бо мы вѣримо, що такъ добре двохъ окремыхъ такихъ Церковъ бути не може, якъ не було двохъ Христѳвъ. Но тою Церквою сама про себе зъ о-

обна, не есть такъ добре Римска Церковь, якъ и мы нею не е. То тѣлько окремі члени того одного святого мистичного тѣла Христоваго, оживленого Духомъ святымъ. Яко такі мають они окремі призначеня, особній функція.

„Ибо тѣло нѣсть едины удѣ, но мнози. Аще речетъ нога-яко нѣсьмь рука, нѣсьмь отъ тѣла: еда сего ради нѣсть отъ тѣла? И аще речетъ ухо, яко нѣсьмь око, нѣсть отъ тѣла? аще все тѣло око, гдѣ слухъ? Аще же все слухъ, гдѣ ухаііе?... Аще ли быша вси едины удѣ, гдѣ тѣло? Нынѣ же мнози убо удове, еди-но же тѣло. Не можетъ же око реици руци, не требѣ ми еси: или паки глава ногамъ, не требѣ ми есте. Но много паче, мя-щии ся уди тѣла не мощнѣйши быти, нужнѣйши суть... Вы же есте тѣло христово и уди отъ части.“ (I. Кор. 12, 12—28).

А такъ руска Церковь, се не форма, се рѣчь, се живый членъ Церкви святой, маючій особне призначене, окремі функція.

Не часъ ихъ зъ Римской стороны запѣзнавати, но треба ихъ докладно сиѣзнати и обмѣрити. Треба то зрозумѣти, що мы лише на свѣй ладъ, а не на Римскій можемо сповнити наше религійно-церковне призначене. Мистификація тутъ ані на порѣ, ані на мѣсци. Взаимній комплиментъ, хочъ бы якъ часто повто-рюваній: „о непоколебимой вѣрности“ до Римского Престолу зъ нашей стороны а „о неустанномъ благоволеніи и попеченіи“ до насъ зѣ стороны тогожъ — справы не залагодять. Оно дуже кра-сно слушае ся, — но помимо того пытаня кардинальній остають якъ передъ тымъ нерѣшеній. Бо за тыми поверховными голосами льояльности, стоить цѣлый нарѣдъ зъ цѣлымъ засобомъ нового жита, зъ цѣлою будучностею, якои ѣнъ добивати ся мае и му-ситъ. Ѡдхилити то не дасть ся. Ѡнъ не може стати невѣрный своѣй души, своѣй религійной ролю, — хочъ и якъ бы то Рим-ской церкви було не до сподобы. Тяжко, певне що тяжело той Церкви, привыкшій самѣй ѡдзывать ся въ имени святой, едино-щасяющей Церкви, робити які небудь небувалі уступства. Но то мусить стати ся. То мусить зробити ся, коли роздѣль мае бути заповненный, коли всѣ члени мають оживляюще конкурровать до зросту и силы того великого, святого организму Церкви.

Оставлене насъ въ спокую при нашѣмъ питомѣмъ призна-ченю, се конечна вымога для единства Церкви, се потреба для самой Римской Церкви.

Нашъ нарѣдъ, — се ніякій ерезіархъ. Се нарѣдъ глубоко правовѣрный. Правовѣрность его тяжело выпробована. „Прой-дохомъ сквозѣ огонь и воду.“ Мы еи вынесли цѣлу и очи-щену зъ такой религійной западнѣ, якъ була Польша, де рели-гійность знаменовала ся дикостею, лютостею, запеклостею, кро-вожадностею, мордами и руинами. Мы еи гартували дальше и гартуемо по нынѣ. Скрѣпляе еи нашъ широкий поглядъ на свѣтъ.

Утримує еи наша богата релігійна душа. Одсвѣжає и огрѣває еи наша питома, глубока мораль.

Мы не можемо зроби́ти ся одступниками, сектарами, хочь бы цѣль легіи Змартвухстанцѣвъ и Ђзуитѣвъ на то до насъ понасылаю. Нехай той, хто потрафить заглядати въ души, возьме собѣ и прочитає голоса нашихъ рускихъ холмскихъ священникѣвъ, а побачить, що при всѣй формальной змѣнѣ, осталася незмѣнно широка правовѣрна руска душа. Той змѣнити не подобно.

Отже о нашу правовѣрность, о нашу релігійну моральность можна бути зъ Римской стороны цѣлкомъ спокойнымъ, хочь мы не Римскіи католики, хочь мы еи апликуемо по своему.

Мы не одкидаемо святости. Мы то́лько цураемо ся фальшивою, облесною, уданою, фарисейскою святостою.

Мы не одкидаемо институціи монашой. Мы то́лько хочемо, чтобы тѣ святіи мѣсця не були заповненіи лицами, котріи ихъ каляють не маючи найменшого смаку въ святости.

Мы не вымагаемо безвзглядно одъ нашихъ монахо́въ особливои интеллигенціи, ерудиціи, апликаци до наукъ и научаня молодежи, подвиго́въ просвѣтныхъ и письменныхъ хочь бы въ релігійномъ взглядѣ, аранжерства рухо́въ народныхъ хочь бы также лише въ взглядѣ релігійномъ. Не було того у насъ колись, не буде и теперь. Не монахи то були (нехай се знаютъ въ Римѣ), котріи коли такъ тяжко пригнобленный и въ тьмѣ погруженный находивъ ся за Польщи нашъ наро́дъ рускій, достарчали тому народови релігійного свѣтла, доставляли нашимъ Церквамъ Богослужебныхъ книгъ, не то́лько то, но котріи вливали на утримане моральности, котріи чували надъ самою дисциплиною въ Церквѣ, межи клиромъ, — повтаряемо : то не було монахи, то були люде свѣтокіи, то були нашіи славніи Церковніи брацтва. То для Римской Церкви буде нецоняте, бо оно у нѣй не було практиковано. А прецѣ оно такъ поправдѣ въ насъ було. И такъ сильно одзначає характеръ нашего релігійного жита! Для того нашіи Монахи не будутъ ще упавшіи, коли бы они цѣлкомъ не утримували ніякихъ шко́лъ, коли бы имъ однято зъ причины не квалификаци Бучацку Гимназію, коли межи ними не буде такихъ свѣтилъ, якъ Гриневецкіи, Радкевичѣ, — они ще черезъ то не розминуть ся зъ своимъ назначенемъ.

Мы лише одъ нихъ безвзглядно домагаемо ся строгого релігійного жита, „по чину“ нашой Церкви, по правилѣ обьявленомъ дѣломъ, „духомъ и истиною“!

Мы безвзглядно одъ нихъ домагаемо ся правдивою, глубокою моральности, не о одной Либийской аскетичности, не лякающей чорною задумою, марами, — а свѣтлою, погѣдною, „въ радости о душѣ святомъ“ неустанною працею и досконаленемъ ся доконующей ся. А такъ : „о еже“ имъ „ходити достойно званія“, „якоже подобаетъ святымъ“. Нехай наро́дъ — въ покорѣ ступає на такіи мѣсця, де мешкає така свя-

тôсть, — и нехай морально упавшій выходятъ зъ ôдси обновленї, а стружденї и збѣдженї выносятъ силу и охоту до нової борбы съ своимъ тяжкимъ житемъ.

Те домагане ся, есть такъ безвзглядне, що безъ него не вже о якôмъ взростѣ но о якôмъ треваню монашои институціи mezi нами и мовы бути не може. „Аще соль обуяеть... нивочто же будетъ ктому, точию да изсыпана будетъ вонъ и попираема челоуѣки.“

А чи те назначене буде сповнене кôлькама чи кôлькадесятѣма монахами, — рѣчь то пôдрядної ваги.

Може бути, що для уможливленя сповненя такого назначеня нашими Монахами, належати буде повагою Церкви святой зложено шлюбôвъ монаших ôдложити до певного вѣку, або ограничити до певного числа лѣтъ! но регресу, звôльненя, ôдмѣны въ самôмъ назначеню, — нїчого такого, на жаденъ можливый способъ бути не може.

Тенерь спытаемо ся: въ чôмъ мы, коли мы добули таке назначене для нашего чернецтва зъ религїиной души народу руского, прогрѣшили противъ святой Церкви? яку правду вѣры, якїй канонъ моральности, принятыхъ и освященныхъ Церквою мы нарушили? Жаденъ, нї на волосочокъ! Мы тôлько ôдкидаемо практику Римску. Того роду будутъ все нашї вымаганы. Догодити имъ, значити буде, догодити самôй религїиности, найстислѣйшому интересови святой Церкви.

Тымъ способомъ мы зможемо высвѣдчити не одну прислугу и Римскôй Церкви. А зъ другой стороны въ той тôлько способъ, оставляючи насъ въ спокою при нашôмъ назначеню, отверае ся можнôсть, щобы мы покорыстали зъ часомъ де що изъ тыхъ кôльосальныхъ, святыхъ набуткôвъ и уряджень, якихъ также пôдъ достаткомъ мае Римска Церковь.

Тодѣ не буде: „распри въ тѣлеси“! Но буде зростати „въ единствѣ духа“ въ силу и въ славу те мистичне тѣло святе, Церковь, пôдсычуване всеми найлѣпшими религїиными соками, якихъ мае наша земля!..

Но нїмъ то нашї жаданы въ тôмъ взглядѣ будутъ заспокоенї, маемо мы цѣлкомъ узасаднену причину, зробити зъ того високого взгляду, якїй намъ дôставъ ся зъ Риму въ справѣ нашихъ Василянъ, скорый практичный ужитокъ.

Належить обавляти ся, щобы ОО. Змартвухвстанцѣ не схотѣли шукати пристуну до нашихъ Василянскихъ монастырôвъ.

На то одна рада. Мы мусимо нашї Монастырѣ такъ оточити, щобы такїй приступъ бувъ неможливый.

Кожда монастырска Церковь мае якїйсь ôдпустъ. Въ деякôй буае ихъ больше. Отже на такїй ôдпустъ повинно околичне (деканальне) священство ех officio громадно явити ся. При больше ôдпустахъ повиннїсьмо бути по черзѣ такъ нїбы ôдкоменде-

рованій. Єсть то потреба для звеличеня нашого обряду. А потому суть ще инші, тоншої натуры, до того причины.

Не допускаемо, щобы нынѣшній Василяне не хтѣли такъ добрыхъ гостей радо прійняти, що имъ прецѣ роблять духовній при-слуги.

Но на всякій разъ нашъ Ординаріятъ повиненъ за доброю памяти о такій потребній и наглії установы завчасу постарати ся.

Не завадилобы ѓдъ часу до часу зарядити въ такихъ Монастыряхъ реколлекціи для священства (деканального). Щось бы зъ того и Василяне скорыстали. Монастырь таке то способне мѣсце до той справы. А якъ то дуже годить ся до програмы чернечои!..

Въ осени р. Б. 1881.

О. Обачный.

ПРИЧИНОКЪ.

Иншимъ разомъ, могли бѣ мы поправдѣ мати велику причину, жалуватись, що публикація такъ давно приготовапа, зъ причинъ одъ насъ незалежныхъ, такъ пѣзно появляеся въ печати. Но не симъ разомъ. Опѣзнене стае ся тутъ такимъ пригожимъ, якъ ніколи. Часъ кѣлькохъ мѣсяцѣвъ доставивъ такі илюстраціи до порушеного нами питаня, мовъ злагодивъ самъ таку розвязку, якої бѣ мы и выгадати дармо силили ся. Особливе найпослѣднѣйшій часъ, сказати бѣ послѣдній днѣ передъ выходомъ сеи публикаціи, виявили такі факты ваговитѣ, памятнѣ, кольосальнѣ, що ихъ цѣлою досяглости на разѣ и обмѣрити не можна. Тымъ способомъ дѣстае ся нашѣй публикаціи причинокъ цѣлкомъ не скупый.

Отъ тѣ факты :

Протоигуменъ Чину св. Василя, Дрѣ Сарницкій, (Полякъ зъ роду), пѣдъ взглядомъ таланту, интеллигенціи певне що найзначнѣйша особистѣсть межи Василянами, но чоловікъ, котрый сѣ цѣлымъ правиломъ монашимъ найлекше тримае, цѣлковито до него не апликуючяся, коли результатъ Метрополичои визитаціи нашихъ Монастырѣвъ, помимо всеи непридатности такои визитаціи для подобногo роду обсервацій (якъ мы се зазначили на передѣ), оказавъ ся дуже непотѣшний, коли выкрыли ся великіи неприятели по монастырахъ, за що спадае на него, яко на голову конгрегаціи, въ першѣй линіи вина, кидае ся, щобы зрегабилитувати ся и зашахувати недобрѣ наслѣдки зъ такого виявленя и затерти власнѣй, особистѣй а грубѣй выкrochenя по за правило монаше, на дуже вдячну политику, политику пописового, езуицкогo католицизму, рекрутуе ся въ ряды езуицкои жандармеріи (хочъ якъ ему се не до лица). Упадокъ Чину сконстатованый. Трудно заперечити то. Що жъ онъ робить? Вдае ся въ переговоры зъ Ојса-ми Змартвхстаньцями, щобы приняли провѣдъ новиціату въ монастыри въ Добромилю. Ојс-ы ѣдказують на разѣ, зъ причины недостатку силъ. Для того пактуе зъ Езуитами. Розумѣеся, що Езуиты пріймають таке предложене сит *applausu*. Потѣмъ пише до Риму, що Чинъ св. Василя упадае, а причина та, що новиціятъ для браку силъ ѣдповѣднихъ въ дуже злыхъ рукахъ, и иншимъ способомъ Чинъ не дасть ся

піддвигнути, якъ тільки коли провѣдъ новиціату ѡддасть ся въ руки Єзуитѡвъ. Римъ удає ся по інформацію до нунціатуры. Нунціатура заряджує для зглубленя справы анкету, въ котрѡй подѣ проводомъ Намѣстника беруть удѣли нашй Архiereи, епископъ латинскій Моравскій и згаданий протоигумень. Веѣ Архiereѡ навѣтъ латинскій освѣдчають ся противъ ѡддана новиціату въ руки Єзуитѡвъ. Помимо того подають польскій газеты, дуже ласй на такій новины, такій алярмуючй вѣсти: що провѣдъ новиціату пѡсля якогось новозмайстрованого правила св. Іосафата (о котрѡмъ самъ св. Іосафатъ, дарма, що бувъ горячій католикъ, нічого незнавъ) має дѡстати ся Єзуитамъ (св. Василій, хочъ и Великій иде въ „отставку“ — звѣсно вже старый, за старый католикъ), и цѣле верховодство надъ Чиномъ св. Василя переходить до Конгрегаціи de propaganda fide. Такій то факты. Якъ сказано, цѣлои донеслости тыхъ фактѡвъ, подѣ взглядомъ конечныхъ зъ нихъ консеквенцій и обмѣрити не можна. Но не менше ваговитй кольосальнй они самй въ собѣ. Выяснити цѣлого того значеня въ тѡмъ причинку не зможемо. Зробимо се при иншѡй способности. Тутъ подамо тѡлько загальнй зарысы, и потягнемо конечну практичну науку.

Спасибѡ! велике спасибѡ о. Сарницкому! Онъ наживъ собѣ межи нами безсмертнои славы. Онъ своимъ выступленемъ и заявленемъ, що нашй Василяне не можуть регенерувати ся по мысли Римскои Церкви власними силами, но до того треба Єзуитѡвъ, голосно на цѣлый свѣтъ задекретувавъ, що: наша Церковь, нашъ народъ не способнй такихъ виховувати монахѡвъ, якихъ потреба Римови. Зъ насъ не можна мати ані гѡнчихъ (Domini sales), ані рогатѡи ані безрогои товарины. Зъ насъ не можна мати ані полицаѣвъ, ані жандармѡвъ релігійныхъ. Зъ насъ не можна мати ані фанатикѡвъ, ані нетолерантѡвъ. До того Русинъ не способнй. Для того треба Поляка, треба Єзуита. Но мы сего не соромимъ ся. Се виходить въ нашу славу. Се слава нашего народу, се славне завдане нашѡи Церкви.

Римъ, подаючи таку розвязку сего питання, не тѡлько що нападає на нашъ обрядъ, такъ намъ дорогій, не тѡлько що хоче намъ ѡдобрати и такъ невелике самоуправство нашѡи Церкви, онъ нападає на нашу душу. Онъ выкликує до борбы нашего релігійного духа, нашу Церковь, ставляючи на ѡстриу меча таке пытане, котрого онъ не зглубивъ, а до котрого розвязаня онъ не доспѣвъ. Поправдѣ Римъ має фатальныхъ инспираторѡвъ. А консеквенціи можуть ему гѡрше бути не милй, якъ тй, якихъ онъ добивъ ся въ Франціи. А прецѣ въ добрѡмъ порозумѣнню могло бы ѡбійти ся цѣлковито безъ того. Не ходить тутъ о шизму. Шизматикѡвъ належить шукати межи Москалями, на Оріентѣ, хочъ найвластивѣйше межи легионами Римскими с. е. Єзуитами, Змартвыхвстанцями и т. д., но не межи нами. Нй одной думки на то въ нашѡй головѣ, нй одного пунктика въ нашѡй душѣ. Русинъ на такій инсинуаціи тѡлько погордливо усмѣхнути ся може.

Но борба та мусить разъ рѣшити ся. Римъ еи самъ выкликавъ завчасу. Стае до борбы Римска Церковь съ тымъ духомъ насильныхъ заборовъ и подбоивъ, тымъ нещасливымъ дѣдицтвомъ по Римскихъ Цезарахъ, зъ своею гордынею, зъ своею нетолеранціею, зъ своею интригою, своею хитростею, своимъ фалшомъ, зъ своею гидкою апликаціею морали. А зъ другой стороны тиха, людяна, народна руска Церковь, съ духомъ любви и братерства, зъ строгою апликаціею свѣтла Христоваго „духомъ и истиною“. Легіоны Римскі: такі Єзуиты, Змартвяхвстанці, намъ заимпонувати не можуть. Они намъ хутѣйше мерзкій. Апликаціи морали одъ Римскои Церкви побирати не думаемо. Она хутѣйше одъ насъ еи потягати може. А шкода велика, що она того добровольне чинити не хоче, бо колись мусить то на силу чинити. Римска Церковь досадно — практично апликуе теорію шизмы.

„Возстани спяй!“ Сей покликъ Апостольскій повиненъ добити ся нынька до души нашего духовенства, повиненъ его стрепенути, повиненъ его подійняти на дѣла, годій его релігійною ролѣ. Се часъ нашъ. Се не тілько робота самообороны противъ нападѣвъ Римскихъ. Се часъ для насъ акційнои дѣяльности, часъ релігійного подвигу. Нынька маемо показати, які услуги мы несемо для Церкви, вѣры, для народу, для державы, для людскои суспѣльности!

А способъ до того: **Синодъ! Синодъ! Синодъ!** Тамъ мы покажемо, що намъ ніякі низькі, мизерні, мерзкі шизмы на душѣ не тяжать, що намъ ходить о интересъ вѣры святой, о добро и славу святой Церкви, о „миръ“ и ширене „царствія Богаго“ на земли.

Всѣ наші деканаты въ обохъ Диецезіяхъ въ одинъ голосъ повинні зажадати, — такъ зажадати! — одъ своихъ Орданаріятѣвъ скликаня безъ проволоки Синоду.

Мы бо маемо добре памятати, що мы можемо бути наражені що хвиля на нові напады, о якихъ намъ и не снило ся. Отже належить всѣхъ ихъ навпередъ ударемнити.

А одъ самихъ Василянѣвъ залежить показати, чи сеть межи нами для нихъ яке мѣсце, чи его зовѣмъ нема!

По Вознесенію
Р. Б. 1882.

О. Обачный.

W13.951

646.